

NATURA 2000 - STANDARDOWY FORMULARZ DANYCH

dla obszarów specjalnej ochrony (OSO),
proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (pOZW),
obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (OZW) oraz
specjalnych obszarów ochrony (SOO)

OBSZAR PLH020071
NAZWA OBSZARU Ostoja Nietoperzy Gór Sowich

ZAWARTOŚĆ

- [1. IDENTYFIKACJA OBSZARU](#)
- [2. POŁOŻENIE OBSZARU](#)
- [3. INFORMACJE PRZYRODNICZE](#)
- [4. OPIS OBSZARU](#)
- [5. STATUS OCHRONY OBSZARU](#)
- [6. POWIĄZANIA OBSZARU](#)
- [7. MAPA OBSZARU](#)

1. IDENTYFIKACJA OBSZARU

1.1. Typ B	1.2. Kod obszaru PLH020071	Powrót
---------------	-------------------------------	------------------------

1.3. Nazwa obszaru

Ostoja Nietoperzy Gór Sowich

1.4. Data opracowania 2007-12	1.5. Data aktualizacji 2021-01
----------------------------------	-----------------------------------

1.6. Instytucja lub osoba przygotowująca wniosek:

Nazwisko/Organizacja: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
Adres: Polska Wawelska 52/54 Warszawa 00-922
Adres e-mail: kancelaria@gdos.gov.pl

Data zaproponowania obszaru jako OZW: 2007-03
Data zatwierdzenia obszaru jako OZW(*): 2009-03
Data objęcia obszaru ochroną SOO: Brak danych

Krajowe odniesienie prawne dla formy ochrony SOO:	Brak danych
---	-------------

Wyjaśnienia:	Zmniejszenie pow - 11.2019 r.
--------------	-------------------------------

2. POŁOŻENIE OBSZARU

2.1. Położenie centralnego punktu [wartości dziesiętne stopni]:

[Powrót](#)

Długość geograficzna
16.4668

Szerokość geograficzna
50.6668

2.2. Powierzchnia [ha]:

21126.98

2.3. Obszar morski [%]

0.0

2.5. Kod i nazwa regionu administracyjnego

Kod poziomu NUTS 2 Nazwa regionu

PL51	Dolnośląskie
------	--------------

2.6. Region biogeograficzny

Kontynentalny (100.0 %)

3. INFORMACJE PRZYRODNICZE

3.1. Typy siedlisk przyrodniczych występujących na terenie obszaru i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk:

[Powrót](#)

Typy siedlisk wymienione w załączniku I						Ocena obszaru			
Kod	PF	NP	Pokrycie [ha]	Jaskinie [liczba]	Jakość danych	A B C D	A B C		
						Reprezentatywność	Powierzchnia względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
3260			0.01		P	B	C	B	B
6190			0.0		P	D			
6210			0.0		P	D			
6410			0.0		P	D			
6430			2.78		G	B	C	B	C
6510			709.45		G	A	C	A	A
6520			24.25		M	C	C	B	C
7140			11.65		G	B	C	B	C
7230			0.0		P	D			
8220			8.42		M	A	B	B	A

9110		2630.24		M	A		B	B	A
9130		1072.85		M	A		C	B	B
9170		55.34		M	B		C	B	C
9180		72.32		M	A		C	B	B
9190		293.97		M	C		C	B	C
91E0		142.81		M	B		C	B	B
9410		65.96		G	A		C	B	B

- PF: dla typów siedlisk, do których mogą odnosić się zarówno formy priorytetowe, jak i niepriorytetowe (6210, 7130, 9430) należy wpisać „x” w kolumnie PF celem wskazania formy priorytetowej.
- NP: jeśli dany typ siedliska nie istnieje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Pokrycie: można wpisywać z dokładnością do wartości dziesiętnych.
- Jaskinie: w przypadku siedlisk typu 8310 i 8330 (jaskinie) należy podać liczbę jaskiń, jeśli nie są dostępne szacunkowe dane na temat powierzchni.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe).

3.2. Gatunki objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/143/EEG oraz ocena znaczenia obszaru dla tych gatunków

Gatunki			Populacja na obszarze							Ocena obszaru				
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	NP	Typ	Wielkość		Jednostka	Kategoria	Jakość danych	A B C D	A B C		
						Min	Maks		C R V P		Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ogólnie
P	4066	Asplenium adulterinum			p	10	10	i		G	B	C	B	C
M	1308	Barbastella barbastellus			r				R	DD	C	C	C	C
M	1308	Barbastella barbastellus			w	20	65	i	C	G	C	B	C	C
I	1060	Lycaena dispar			p					G	D			
M	1323	Myotis bechsteinii			w	5	10	i	V	M	C	C	C	C
M	1323	Myotis bechsteinii			r				P	DD	C	C	C	C
M	1321	Myotis emarginatus			w	1	4	i	R	G	D			
M	1324	Myotis myotis			w	100	150	i	C	G	C	B	C	C
M	1324	Myotis myotis			r	800	1000	i		P	C	B	C	C
I	6179	Phengaris nausithous			p	1000	1000	i		G	C	B	C	C
I	6177	Phengaris teleius			p	150	150	i		G	C	B	C	C

- Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.
- S: jeśli dane o gatunku są szczególnie chronione i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.
- NP: jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Typ: p = osiadłe, r = wydające potomstwo, c = przelotne, w = zimujące (w przypadku roślin i gatunków)

niemigrujących należy użyć terminu „osiadłe”).

- Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary lub inne jednostki według standardowego wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. [portal referencyjny](#)).
- Kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = obecne - wypełnić, jeżeli brak jest danych (DD), lub jako uzupełnienie informacji o wielkości populacji.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe); DD = brak danych (kategorię tę należy stosować wyłącznie, jeśli nie da się dokonać nawet zgrubnej oceny wielkości populacji - w takiej sytuacji można pozostawić puste pole dotyczące wielkości populacji, jednak pole „Kategorie liczebności” musi być wypełnione).

3.3. Inne ważne gatunki fauny i flory (opcjonalnie)

Gatunek					Populacja na obszarze			Motywacja							
Grupa	KOD	Nazwa naukowa	S	NP	Wielkość		Jednostka	Kategoria	Gatunki wymienione w załączniku		Inne kategorie				
					Min	Maks			C R V P	IV	V	A	B	C	D
P		Asplenium adiantum-nigrum									X				
P		Asplenium cuneifolium									X				
P		Blechnum spicant													X
P		Dactylorhiza fuchsii									X				
P		Dactylorhiza majalis						R							X
P		Dactylorhiza sambucina						P			X				
P		Daphne mezereum						R							X
P		Digitalis grandiflora						R							X
P		Epipactis helleborine						R							X
M		Eptesicus nillsoni						P	X						
M		Eptesicus serotinus						P	X						
P		Gentiana cruciata						V							X
P		Gentianella ciliata						V							X
P		Gladiolus imbricatus						R							X
A		Hyla arborea						P	X						
P		Lilium martagon						R							X
P		Listera ovata						R							X
M		Myotis brandtii						P	X						
M		Myotis daubentonii						P	X						
M		Myotis mystacinus						P	X						
M		Myotis nattereri						P	X						
M		Nyctalus noctula						P	X						
M		Pipistrellus nathusi						P	X						
M		Pipistrellus pipistrellus						P	X						
M		Pipistrellus pygmaeus						P	X						
M		Plecotus auritus						P	X						

Piławy, Włodzicy i Budzówki. Na obszarze ostoi bierze początek wiele cieków będących dopływami wyżej wymienionych, m. in. Kłobia, Jaworzynka, Walimka, Młynówka, Kłomnica, Pieszycki Potok, Brzęczek, Bielawica, Wolbromka, Piekielnica, Jugowski Potok i Sowi Potok. Obszar ten należy do regionu wodnego Środkowej Odry. Potoki górskie i górne odcinki rzeki charakteryzują się dużymi spadkami podłużnymi, co wpływa na szybki odpływ wody ku terenom nizinnym. Duże wahania stanu wód w potokach i rzekach wynikają z warunków klimatycznych (w szczególności od opadów atmosferycznych). Obszar obejmuje większość pasma Gór Sowich. W obszarze zlokalizowane są cenne obiekty - miejsca zimowania gatunków nietoperzy stanowiących przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 – mopka *Barbastella barbastellus*, nocka dużego *Myotis myotis*, nocka Bechsteina *Myotis bechsteinii*. Do najistotniejszych z punktu widzenia ochrony oraz pod względem liczebności nietoperzy są Góra Wapienna, Sztolnia w Podlesiu, Kompleks Osówka, Kompleks Rzeczka, Sztolnia w Gontowej. Oprócz w/w gatunków na terenie ostoi Nietoperzy Gór Sowich stwierdzono występowanie nocka orzęsionego. Kolonia nocka dużego licząca ok. 700-800 osobników znajduje się w budynku mieszkalnym w Rościszowie. Przeprowadzone badania terenowe wykazały obecność tego gatunku w obszarze w okresie rozrodu. Populację rozrodczą nocka dużego w obszarze oszacowano na ok. 800 – 1000 osobników. Brak jest danych na temat występowania populacji rozrodzkiej mopka, natomiast przeprowadzone badania wykazały jego obecność okresie rozrodu. Z uwagi na specyfikę gatunku, potwierdzenie istnienia rozrodzkiej populacji bez zlokalizowania kolonii jest niemożliwe. Populacja rozrodcza nocka Bechsteina jest nieznana i jej poznanie wymaga dalszych badań, zaś populacja zimująca oceniana jest na 5-10 osobników. Z gatunków zwierząt, oprócz nietoperzy, na terenie ostoi zlokalizowano cenne stanowiska motyli – modraszka telejusa *Phengaris teleius* oraz modraszka *nausitousa* *Phengaris nausitous*. Obszar obejmuje łącznie 13 typów siedlisk przyrodniczych stanowiących przedmioty ochrony. Do najcenniejszych należą m. in. kompleks łąk Glinno-Zagórze, wyspowe stanowisko boru górnoreglowego na Wielkiej Sowie oraz kompleks torfowisk górskich pod Wielką Sową. Bardzo istotna jest obecność zajmujących w obszarze największą powierzchnię kwaśnych buczyn, które mogą stanowić obszar żerowiskowy dla kolonii rozrodzkiej nocka dużego w Rościszowie. Na liście przedmiotów ochrony występuje także zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum*, mająca w obszarze Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich jedno z 11 stanowisk w Polsce. W Ostoi Nietoperzy Gór Sowich występują ponadto siedliska, które na opisywanym obszarze występują w formie nieistotnej dla ich ochrony: murawy kserotermiczne, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk.

4.2. Jakość i znaczenie

3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranuncion fluitantis*: W trakcie badań terenowych prowadzonych podczas opracowywania planu zadań ochronnych nie potwierdzono występowania w obszarze rzek włosienicznikowych. Brak jest również danych literaturowych na temat siedliska w ostoi. Biorąc jednak pod uwagę zarówno wielkość obszaru, jak i obecność w jego granicach wielu rzek o charakterze podgórskim, istnieje prawdopodobieństwo występowania tego typu siedliska w ostoi – konieczne jest uzupełnienie stanu wiedzy w tym zakresie. 6190 Murawy naskalne z kostrzewą bladą (*Asplenio septentrionalis-Festucion pallentis*) na podłożach bezwapiennych: Na terenie ostoi występuje jeden niewielki i skrajnie ubogi płat siedliska znany z gnejsowej skały Czepiec, wypreparowanej w przełomowej dolinie Bystrzycy, między Olszyńcem a Zagórzem Śląskim. Występuje tu płat kostrzewy bladej o powierzchni około 2 m², a towarzyszą mu ciepłolubne gatunki mszaków. Z uwagi na fakt występowania siedliska na skrajnie małej powierzchni i słabego stopnia jego wykształcenia reprezentatywność siedliska w obszarze oceniono jako nieistotną (kategoria D). 6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*): W ostoi występuje jeden prawdopodobnie nieużytkowany płat siedliska, wykazywany jedynie w inwentaryzacji gminy Nowa Ruda. Siedlisko to podawane jest z dawnego kamieniołomu wapienia na Górze Wapienna koło Dzikowca. Ze względu na lokalizację (były kamieniołom, własność prywatna, obecnie komercyjnie użytkowany) i wymagania siedliskowe murawy (konieczny wypas) nie ma możliwości jego skutecznej ochrony. Ponadto powierzchnia płatu jest znikoma w stosunku do całego obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich. Reprezentatywność D – nieistotna. 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*): W ostoi występują pojedyncze płaty łąk trzęślicowych, najczęściej w mozaice z innymi typami łąk i młakami, jednak ich powierzchnia jest nieznaczająca i o niewielkiej wartości ochronnej. Podawane są z okolic Kamionek. Reprezentatywność D – nieistotna. 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*): W ostoi występuje podtyp 6430-2 górskie, nadpotokowe ziołorośla lepiężnikowe związane z niewielkimi ciekami, które często porastają ich brzegi przechodząc w siedliska łąkowe np. przy Czarnym Potoku w Sokolcu. Występuje również w

łęgach 91E0 porastających brzegi niewielkich cieków np. Piekielnica i Woliborka koło Przygórza. Gatunkami tworzącymi zbiorowisko roślinne są lepieźnik biały *Petasites albus* i lepieźnik różowy *Petasites hybridus* oraz gwiazdnica gajowa *Stellaria nemorum*, bniec czerwony *Melandrium rubrum*, świerząbek orzęsiony *Chaerophyllum hirsutum* a także pojawiają się tu pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica* i podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*. Siedlisko nie było dotychczas ujęte na liście przedmiotów ochrony w obszarze. Ocena ogólna: C znacząca, w tym: Reprezentatywność: B dobra Powierzchnia względna C: $2\% \geq p \geq 0\%$ - siedlisko przyrodnicze w podtypie 6430-2 występuje pospolicie w pasmach górskich i pogórzy. Stan zachowania: B dobry, w tym: Stopień zachowania struktury: II – dobrze zachowana; Stopień zachowania funkcji: II – dobre perspektywy; Możliwość odtworzenia: II – możliwe do odtworzenia przy średnim nakładzie środków. 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*): Łąki świeże z nieleśnych siedlisk przyrodniczych zajmują na terenie Ostoi Nietoperzy Gór Sowich największą powierzchnię i są tu bardzo dobrze zachowanym typem łąk. Często porastają zbocza o różnym stopniu nachylenia. Użytkowane są kośnie, kośno-pastwisko lub pastwiskowo. Najcenniejsze kompleksy łąkowe znajdują się w okolicach Glinna. W ostoi siedlisko reprezentowane jest przez podtyp 6510-1 łąki rajgrasowe *Arrhenatherum elatioris*. Wśród traw dominuje rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, z roślin dwuliściennych najczęściej występują: świerzbnica zwyczajna *Knautia arvensis*, komonica zwyczajna *Lotus corniculatus*, dzwonek rozpięrzchły *Campanula patula*, kozibród łąkowy *Tragopogon pratensis*, marchew zwyczajna *Daucus carota*, jastrun właściwy *Leucanthemum vulgare*, krwawnik pospolity *Achillea millefolium*, babka lancetowata *Plantago lanceolata*, mniszek pospolity *Taraxacum officinale*, koniczyna łąkowa *Trifolium pratense* i koniczyna biała *Trifolium repens*. Ocena ogólna: A doskonała, w tym: Reprezentatywność: A doskonała Powierzchnia względna: C: $2\% \geq p \geq 0\%$ - siedlisko przyrodnicze powszechnie występujące w całym kraju. Stan zachowania: A doskonały w tym: Stopień zachowania struktury: II – dobrze zachowana; Stopień zachowania funkcji: I – doskonale perspektywy; Możliwość odtworzenia: I – łatwe. Głównym, potencjalnym zagrożeniem dla siedliska jest jedynie zmiana sposobu użytkowania i przekształcanie w grunty pod zabudowę. 6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (*Polygono-Trisetion*): Łąki konietlicowe zajmują w Ostoi Nietoperzy Gór Sowich niewielkie powierzchnie. Występują jedynie w zachodniej części obszaru. W ostoi siedlisko reprezentowane jest przez podtyp 6520-1 sudecka łąka konietlicowa. Zasięg występowania łąk konietlicowych zaczyna się na 550-660 m n.p.m. dlatego są siedliskiem rzadkim w skali kraju. W odróżnieniu do siedliska 6510 charakteryzują się one udziałem gatunków górskich. Podobnie jak łąki rajgrasowe wymagają ekstensywnej gospodarki kośnej, kośno-pastwiskowej lub pastwiskowej i w ten sposób są na terenie ostoi użytkowane. Siedlisko nie było dotychczas ujęte na liście przedmiotów ochrony w obszarze. Biorąc pod uwagę zajmowaną powierzchnię i rzadkość występowania w kraju zostały ujęte na liście przedmiotów ochrony. Prawdopodobnie ich powierzchnia w ostoi jest niedoszacowana, w związku z czym konieczne jest uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie ich występowania. Ocena ogólna: C znacząca, w tym: Reprezentatywność: C znacząca; Powierzchnia względna C: $2\% \geq p \geq 0\%$ - siedlisko przyrodnicze występuje w Polsce w Karpatach i Sudetach (regionie kontynentalnym i alpejskim), w ostoi siedlisko zajmuje stosunkowo małą powierzchnię w porównaniu z innymi pasmami górskimi. Stan zachowania: B dobry w tym: Stopień zachowania struktury: II – dobrze zachowana; Stopień zachowania funkcji: II – dobre perspektywy; Możliwość odtworzenia: I – łatwe. Głównym, potencjalnym zagrożeniem dla siedliska, podobnie jak w przypadku siedliska 6510, jest jedynie zmiana sposobu użytkowania i przekształcanie w grunty pod zabudowę. Należy przy tym zaznaczyć, że ten typ łąk wymaga późniejszego koszenia w stosunku do łąk rajgrasowych. 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*): Siedlisko w Ostoi Nietoperzy Gór Sowich reprezentowane jest przez podtyp 7140-2 górskie torfowiska przejściowe i trzęsawiska. W ostoi występują w lukach kompleksu górskich świerczyn. Na szczytowej kopule Wielkiej Sowy zajmują znaczne powierzchnie. W warstwie zielnej dominują turzyce *Carex* sp., warstwę mszystą budują torfowce *Sphagnum* sp. oraz płonnik pospolity *Polytrichum commune*, wełnianka wąskolistna *Eriophorum angustifolia*, turzyca pospolita *Carex nigra*, podbiałek alpejski *Homogyne alpina*, fiołek błotny *Viola palustris* starzec kędzierzawy, *Senecio rivularis*. Torfowiska te są stanowiskiem rzadkich gatunków roślin m.in. kukułki Fuchsa *Dactylorhiza fuchsii*. Wszystkie stwierdzone torfowiska leżą na terenach nadleśnictwa Jugów. W szczytowej partii Wielkiej Sowy torfowiska zajmują znaczące powierzchnie występując w mozaice z borem świerkowym. Ocena ogólna: C znacząca, w tym: Reprezentatywność: B dobra; Powierzchnia względna: C: $2\% \geq p \geq 0\%$ - siedlisko przyrodnicze występuje w rozproszeniu w całym kraju, w regionie kontynentalnym i alpejskim. Stan zachowania: B dobry w tym: Stopień zachowania struktury: II – dobrze zachowana; Stopień zachowania funkcji: II – dobre perspektywy; Możliwość odtworzenia: I – łatwe. Zagrożeniem dla torfowisk jest

pojawiający się nalot świerka i ich zarastanie. Potencjalnym zagrożeniem są zmiany stosunków wodnych i osuszanie torfowisk. 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk: W ostoi występują pojedyncze płyty torfowisk alkalicznych, najczęściej w mozaice z łąkami, jednak ich powierzchnia jest nieznaczająca i o niewielkiej wartości ochronnej. Podawane były w inwentaryzacji gminy Nowa Ruda koło Nowego Miłkowa. Reprezentatywność: D nieistotna 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z Androsacion vandellii: W Ostoi Nietoperzy Gór Sowich odsłonięcia skalne ze zbiorowiskami mszysto-paprociowymi występują powszechnie. Pojawiają się tu we wszystkich trzech podtypach. Zdecydowaną większość stanowi tu podtyp 8220-3 mszysto-paprociowe zbiorowiska zacienionych skał kwaśnych i obojętnych, licznie reprezentowany jest np. w otoczeniu Zbiornika Bystrzyckiego ale występuje na terenie całej ostoi. Dominującym gatunkiem jest tu paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*. W dwóch miejscach obok paprotki zwyczajnej występowała zanokcica skalna *Asplenium trichomanes* i paprotnica krucha *Cystopteris fragilis*. Podtyp 8220-2 Naskalne, światłolubne i termofilne zbiorowiska szczelinowe skał kwaśnych i obojętnych zaobserwowano w ostoi w jednym miejscu na północnym brzegu zbiornika Bystrzyckiego przy szlaku turystycznym na nasłonecznionym odsłonięciu skalnym. Dominującym gatunkiem jest tu zanokcica północna *Asplenium septentrionale* – gatunek zamieszczony na czerwonej liście z kat. V – narażony na wymarcie. Najrzadszy podtyp 8220-1 naskalne, szczelinowe zbiorowiska paproci serpentynitowych reprezentowany jest tu na jednym stanowisku koło Przygórza. Jednak ze względu na rzadkość występowania tego podtypu w Polsce (związane jedynie z wychodniami skał serpentynitowych) należy to stanowisko uznać za cenne. Ponadto występują tu rzadkie gatunki paproci związane z podłożem serpentynitowym: zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum* (gatunek z zał. II Dyrektywy Siedliskowej) oraz zanokcica klinowata *Asplenium cuneifolium*. Ocena ogólna: A doskonała, w tym: Reprezentatywność: A doskonała; Powierzchnia względna: B: $15\% \geq 2\%$ - podtypy 8220-3 i 8220-2 występują w całym pasie gór i pogórzy południowej Polski, natomiast 8220-1 występuje jedynie w Sudetach i ich przedgórzu, w ostoi znajduje się jedno z 11 stanowisk zanokcicy serpentynowej, gatunku ściśle związanego z podtypem 8220-1. Stan zachowania: B dobry, w tym: Stopień zachowania struktury: II – dobrze zachowana, Stopień zachowania funkcji: II – dobre perspektywy; Możliwość odtworzenia: nie oceniano. Ogólnie najpoważniejsze zagrożenia dla tego typu siedliska wiążą się z dwoma grupami czynników: oddziaływanie człowieka – dewastacje oraz z procesów naturalnych – sukcesja (zarastanie odsłoneń skalnych) oraz zmiany warunków świetlnych i wilgotnościowych. Jednak siedlisko to w ostoi jest bardzo dobrze zachowane i powyższe zagrożenia są jedynie potencjalne i mogą się wiązać z występowaniem odsłoneń skalnych przy szlakach turystycznych. 9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*): W granicach Ostoi Nietoperzy Gór Sowich kwaśne buczyny są zdecydowanie dominującym typem siedliska przyrodniczego. W drzewostanie oprócz buka pojawia się tu często świerk i modrzew. Kwaśne buczyny porastają wiele stoków Gór Sowich. W wyniku dawnej gospodarki leśnej wprowadzającej świerczyny na siedliska buczyn wiele płatów ma zniekształcony skład i strukturę drzewostanu. W ostatnich latach obserwuje się odnawianie i wzrost udziału buka w drzewostanach. Jednak w terenie nadal zaobserwowano płyty buczyn z nasadzeniami świerków oraz ze znaczną domieszką modrzewia. Najlepiej zachowane płyty objęte są ochroną w rezerwacie przyrody „Bukowa Kalenica”. Ocena ogólna: A doskonała, w tym: Reprezentatywność: A doskonała, Powierzchnia względna: C: $2\% \geq p \geq 0\%$ - siedlisko przyrodnicze występuje w całym zasięgu buka czyli w zachodniej i południowej części kraju, w regionie kontynentalnym i alpejskim, w ostoi zajmują powierzchnię łącznie ponad 2600 ha w postaci ponad 350 płatów. Stan zachowania: B dobry, w tym: Stopień zachowania struktury: II – dobrze zachowana lub w pojedynczych przypadkach I – doskonale zachowana, zaniżona ocena związana jest z udziałem gatunków iglastych; Stopień zachowania funkcji: II – dobre perspektywy; Możliwość odtworzenia: I – łatwe. Miejscami zaburzony skład gatunkowy nie sprzyja zachowaniu odpowiedniej struktury i funkcji siedliska przyrodniczego, wiele płatów nie mogło uzyskać zadowalających ocen ze względu na małą ilość martwego drewna. 9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*): Żyzne buczyny zajmują na terenie ostoi drugą co do wielkości powierzchnię. Podobnie jak kwaśne buczyny porastają stoki Gór Sowich. Największy udział powierzchniowy żyzne buczyny mają na terenach leżących w Nadleśnictwie Bardo i Świdnica. W drzewostanie panuje buk. Często spotyka się tu jawor oraz świerk. Runo w porównaniu z kwaśnymi buczynami jest żyzne z dominacją gatunków typowo leśnych tj. marzanka wonna *Gallium odoratum*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, zawilec gajowy *Anemone nemerosa*, kokoryczka wielokwiatowa *Polygonatum multiflorum*, pierwiosnek wyniosły *Primula elatior*, kopytnik pospolity *Asarum europaeum*, konwalijska dwulistna *Maianthemum bifolium*, fiołek leśny *Viola sylvestris* i szczyr trwały *Mercurialis perennis*. Ocena ogólna: B dobra, w tym: Reprezentatywność: A doskonała Powierzchnia względna: C: $2\% \geq p \geq 0\%$ - siedlisko przyrodnicze występuje w zachodniej i

południowej części kraju, w regionie kontynentalnym i alpejskim. Stan zachowania: B dobry, w tym: Stopień zachowania struktury: II – dobrze zachowana; Stopień zachowania funkcji: II – dobre perspektywy; Możliwość odtworzenia: I – łatwe. Miejscami zaburzony skład gatunkowy nie sprzyja zachowaniu odpowiedniej struktury i funkcji siedliska przyrodniczego, wiele płatów nie mogło uzyskać zadowalających ocen ze względu na małą ilość martwego drewna. 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*): Grądy na obszarze Ostoi Nietoperzy Gór Sowich zajmują najmniejszą powierzchnię z leśnych siedlisk przyrodniczych. Występują głównie w postaci niewielkich płatów na obrzeżach ostoi. Większe płaty pojawiają się jedynie w północnej części ostoi na terenie Nadleśnictwa Świdnica. Najwięcej grądów występuje w otoczeniu Zbiornika Bystrzyckiego wraz z lasami klonowo-lipowymi 9180. Większość grądów porasta stoki i miejscami przypomina siedlisko 9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach lub występuje w mozaice z tym siedliskiem, czasem grądy przechodzą płynnie w żyzne buczyny lub tworzą z nimi mozaikę trudną do wydzielenia w terenie. Najprawdopodobniej z tych powodów powierzchnia tego siedliska podawana w ostoi jest tak niska. Drzewostan przebadanych płatów budują głównie dąb, lipa i buk oraz klon. Z rzadszych gatunków runa można tu spotkać lilie złotogłów *Lilium martagon*. Oprócz tego runo budują typowe gatunki żyznych lasów liściastych: marzanka wonna *Gallium odoratum*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, szczyr trwały *Mercurialis perennis*, kokoryczka wielokwiatowa *Polygonatum multiflorum*, zawilec gajowy *Anemone nemerosa*, fiołek leśny *Viola reichenbachiana*. Ocena ogólna: C znacząca, w tym: Reprezentatywność: B dobra, Powierzchnia względna: C: $2\% \geq p \geq 0\%$ - siedlisko przyrodnicze powszechnie występujące w całym kraju. Stan zachowania: B dobry, w tym: Stopień zachowania struktury: II – dobrze zachowana, zaniżona ocena jest z głównie ze względu na małe zasoby martwego drewna i zaburzoną strukturę roślinności – np. mały udział graba w drzewostanie i obecność gatunków obcych ekologicznie; Stopień zachowania funkcji: II – dobre perspektywy; Możliwość odtworzenia: II – łatwe. 9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (*Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*): W granicach Ostoi Nietoperzy Gór Sowich występuje podtyp siedliska 9180-1 lasy klonowo-lipowe Sudetów, Pogórza i Przedgórze. Płaty tego siedliska przyrodniczego porastają bardzo strome stoki z rumoszem skalnym. Występują przede wszystkim w północno-wschodniej części ostoi. Najwięcej płatów wykształciło się w otoczeniu zbiornika Bystrzyckiego i na stromych brzegach rzeki Bystrzycy. Głównymi gatunkami tworzącymi drzewostan są tu lipa, jawor, klon, buk jednak wiele płatów ma zaburzoną strukturę wynikającą ze zbyt dużego udziału świerka w drzewostanie. Często występują inne gatunki tj. dąb, jesion i brzoza. W runie z gatunków charakterystycznych czosnaczek pospolity *Alliaria petiolata*. Ocena ogólna: B dobra, w tym: Reprezentatywność: A doskonała; Powierzchnia względna: C: $2\% \geq p \geq 0\%$ - siedlisko przyrodnicze występuje w południowej części kraju, w regionie kontynentalnym i alpejskim. Stan zachowania: B dobry, w tym: Stopień zachowania struktury: II – dobrze zachowana lub w pojedynczych przypadkach I – doskonale zachowana, zaniżona ocena związana jest z miejscami przekształconym składem gatunkowym i małą powierzchnią płatów; Stopień zachowania funkcji: II – dobre perspektywy; Możliwość odtworzenia: I – łatwe. Głównym zagrożeniem są zaburzenia struktury wynikające z udziału w drzewostanie gatunków iglastych. Większość płatów jest wyłączona z zabiegów gospodarczych. 9190 Kwaśne dąbrowy (*Quercetea robori-petraeae*): Kwaśne dąbrowy nie były wcześniej przedmiotem ochrony w Ostoi Nietoperzy Gór Sowich. Większość informacji o występowaniu tego typu siedliska przyrodniczego na terenie ostoi pochodzi z Inwentaryzacji Lasów Państwowych i Operatu Planu Ochrony Parku Krajobrazowego Gór Sowich. Reprezentatywnie wykształcony płat kwaśnych dąbrów występuje w rezerwacie przyrody „Góra Choina” na południowym stoku. Drzewostan budują tu dęby z domieszką sosny. Runo ubogie mszysto-trawiaste z kosmatką gajową *Luzula luzuloides*, borówką czernicą *Vaccinium myrtillus* miejscami konwaliają majową *Convallaria majalis*. Ocena ogólna: C znacząca, w tym: Reprezentatywność: C znacząca; Powierzchnia względna: C: $2\% \geq p \geq 0\%$ - siedlisko przyrodnicze występuje w całym kraju, w regionie kontynentalnym i alpejskim. Stan zachowania: B dobry, w tym: Stopień zachowania struktury: II – dobrze zachowana; Stopień zachowania funkcji: II – dobre perspektywy; Możliwość odtworzenia: I – łatwe. 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe): Na terenie Ostoi Nietoperzy Gór Sowich występują w postaci wąskich płatów wzdłuż niewielkich cieków u podnóża gór, reprezentowane są tu przez podtyp 91E0-3 łęgi jesionowo-olszowe. Dominującymi gatunkami w drzewostanie są tu olsza czarna *Alnus glutinosa* i jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*. Siedlisko to zajmuje w ostoi, zaraz po siedliskach grądów, najmniejszą powierzchnię. Wzdłuż cieków Piekielnica i Woliborka koło Przygórze wraz z ziołoroślami lepiężnikowymi 6430. Przy tym drugim cieku w łęgu łanowo występuje czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum*. Kolejny płat łęgu stwierdzono przy cieku Sowi Potok (Sokółka) koło Sowiny. Runo tam jest żyzne i bardzo bujne tworzą: knieć błotna *Catha palustris*, ostrożeń warzywny *Cirsium oleraceum*, kuklik zwisy *Geum*

rivale, pokrzywa *Urtica dioica*, podagrycznik *Aegopodium podagraria*, wiązówka błotna *Filipendula ulmaria*, gwiazdnica gajowa *Stellaria nemorum*. Ocena ogólna: B dobra, w tym: Reprezentatywność: B dobra; Powierzchnia względna: C znacząca: $2\% \geq p \geq 0\%$ - siedlisko przyrodnicze występuje w całym kraju, w regionie kontynentalnym i alpejskim. Stan zachowania: B dobry, w tym: Stopień zachowania struktury: II – dobrze zachowana; Stopień zachowania funkcji: II – dobre perspektywy – siedlisko wrażliwe na przekształcenia brzegów i koryt rzecznych. Możliwość odtworzenia: II – możliwe przy średnim nakładzie kosztów. Drzewostan czasem jest przekształcony, z udziałem świerka - zaburzona jest struktura siedliska.

9410 Górskie bory świerkowe (*Piceion abietis*: część – zbiorowiska górskie): Siedlisko górskich borów świerkowych związane jest z najwyższymi partiami gór i stanowią górną granicę lasu. W Ostoi Nietoperzy Gór Sowich zlokalizowane jest na terenie nadleśnictwa Jugów. Dobrze wykształcony płat pokrywa szczytowe partie Wielkiej Sowy występując w kompleksie z torfowiskami przejściowymi 7140. Drzewostan buduje tu głównie świerk *Picea abies* z domieszką jarzębiny *Sorbus aucuparia*. Runo składa się z paproci, borówki czarnej *Vaccinium myrtillus*, traw tj. śmiatek pogięty *Deschampsia flexuosa* oraz bujnej warstwy mszystej m.in. z płonikiem strojnym *Polytrichastrum formosum*. Ocena ogólna: B dobra, w tym: Reprezentatywność: A doskonała; Powierzchnia względna C: $2\% \geq p \geq 0\%$ - siedlisko przyrodnicze występuje jedynie w reglowych partiach gór. Stan zachowania: B dobry, w tym: Stopień zachowania struktury: II – dobrze zachowana; Stopień zachowania funkcji: II – dobre perspektywy – siedlisko wrażliwe na przekształcenia brzegów i koryt rzecznych. Możliwość odtworzenia: II – możliwe przy średnim nakładzie kosztów.

4066 Zanokcica serpentynowa (*Asplenium adulterinum*): W ostoi znajduje się jedno stanowisko bardzo rzadkiego gatunku paproci – zanokcicy serpentynowej *Asplenium adulterinum*, w zawiązku z czym włączono go do przedmiotów ochrony tego obszaru. Zanokcica porasta podłoża skał serpentynitowych i jest związana z podtypem siedliska przyrodniczego 8220-1 naskalne, szczelinowe zbiorowiska paproci serpentynowych. Wschodnie tego typu skał występują jedynie w Sudetach i na ich Przedgórzu. Obecnie znanych jest w kraju 11 stanowisk tego gatunku. W Ostoi Nietoperzy Gór Sowich gatunek ten podawany jest jedyne z okolic Przygórza. Zanokcica serpentynowa w Przygórzu występuje na jednym stanowisku znajdującym się powyżej wyrobiska na północno-wschodniej skarpie drogi leśnej na wysokości ok 550 m. n.p.m. (wydz. 13-11-1-05-72-a). Zanokcica serpentynowa na badanym stanowisku współwystępuje z drugim rzadkim gatunkiem - zanokcicą klinowatą *Asplenium cuneifolium* (zanokcica serpentynowa jest jednak na tym stanowisku dominującym gatunkiem paproci). Obie zanokcice rosną tu w szczelinach skalnych, często w zagłębieniach oraz w zwietrzelinie skalnej znajdującej się pod korzeniami drzew, w miejscach bardziej wilgotnych i lekko ocienionych. W najbliższym otoczeniu stanowiska rosną buk, brzoza, świerk, modrzew i sosna. Na stanowisku zanotowano również pojedyncze bardzo niewielkie osobniki paprotki zwyczajnej *Polypodium vulgare*, które nie stanowią obecnie konkurencji dla zanokcicy. Ocena ogólna: C znacząca, w tym: Ocena populacji: B: $15\% \geq p > 2\%$ (populację na stanowisku oszacowano na 30 osobników. W wynikach monitoringu GIOŚ (Żołnierz L. 2012 r.) (monitoring obejmuje wszystkie stanowiska gatunku w kraju) podano, iż liczba osobników w Polsce wynosi 640 osobników w związku z tym oszacowano, iż populacja w Przygórzu stanowi ponad 4% populacji krajowej. Stan zachowania: C średni: w tym: Stopień zachowania cech siedliska gatunku: III: elementy średnio zachowane lub częściowo zdegradowane; Możliwość odtworzenia: II – możliwe przy średnim nakładzie środków. Izolacja B: populacja nieizolowana, ale występującą na peryferiach zasięgu gatunku – jest to, obok Kamionek, drugie stanowisko gatunku w Górach Sowich.

1324 Noczek duży (*Myotis myotis*): Populacja zimująca Wielkość zimującej populacji oszacowana na 100-150 osobników jest najprawdopodobniej niedoszacowana z powodu obecności nieznanymi i/lub trudno dostępnymi schronień zimowych. Aktualny stan wiedzy umożliwia oszacowanie liczebności jego populacji w obszarze na $\approx 2\%$ populacji krajowej (kategoria C). Stan zachowania zimowych siedlisk gatunku w obszarze jest dobry (B), a zaplanowane działania ochronne polegające na zabezpieczeniu najliczniejszych zimowisk gatunku (kraty o odpowiedniej konstrukcji) spowodują zmniejszenie antropopresji w okresie obowiązywania planu. Zdolności migracyjne nocka dużego powodują, że jego populacja nie jest izolowana i znajduje się w obrębie rozległego obszaru występowania (kategoria C). Ocena ogólna wartości obszaru dla ochrony populacji zimującej nocka dużego została określona jako znacząca (kategoria C), ze względu na szereg obiektów podziemnych wykorzystywanych w okresie hibernacji przez te nietoperze. Populacja rozrodcza W granice ostoi została włączona największa i najważniejsza kolonia rozrodcza tego gatunku w Górach Sowich i jedna z największych w Polsce, jest to budynek mieszkalny w Rościszowie, gdzie zlokalizowana jest kolonia rozrodcza nocków dużych licząca ok. 800 dorosłych samic (obserwacje z 2012r.). Nasłuch detektorowe wykazały obecność nocka dużego w 2 na 10 kontrolowanych powierzchni badawczych. Dodatkowo dane z inwentaryzacji przyrodniczych gmin wskazują na występowanie niewielkich schronień

dziennych i kolonii rozrodczych tego gatunku w miejscowościach na terenie ostoi oraz w bezpośrednim jej sąsiedztwie. Biorąc pod uwagę powyższe oraz szeroki zasięg występowania, liczebność populacji nocka dużego wynosi $2\% \geq p > 0\%$ populacji krajowej (kategoria C). Obecność dużych i dobrze zachowanych płatów kwaśnych buczyn (siedlisko 9110) oraz drzewostanów świerkowych w wieku >80 lat zapewnia odpowiednią zasobność bazy pokarmowej nocka dużego i umożliwia jego zachowanie w obszarze (stan zachowania: B dobry). Dodatkowo działania ochronne podejmowane przez PTPP "pro Natura" wpływają na poprawę stanu i zabezpieczenie znajdującej się w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru kolonii rozrodczej w Rościszowie. Dzięki zdolnościom migracyjnym populacja nocka dużego nie jest izolowana i znajduje się w obrębie rozległego obszaru występowania w regionie kontynentalnym (kategoria C). Ocena ogólna wartości obszaru dla ochrony populacji rozrodczej nocka dużego jest znacząca w kraju (kategoria C), na co ma wpływ istnienie dużej populacji rozrodczej. 1308 Mopek (*Barbastella barbastellus*): Populacja zimująca. Wielkość jego zimującej populacji oszacowana na 20-65 (kategoria C) osobników oraz występowanie w jednej trzeciej z kontrolowanych zimowisk powoduje, że gatunek został uznany za znaczący w obszarze (C). Jego liczebność jest niedoszacowana z powodu obecności nieznanymi i/lub trudno dostępnymi schronieniami zimowymi oraz strategii zimowania polegającej na wykorzystywaniu szczelin. Aktualny stan wiedzy umożliwia oszacowanie liczebności jego populacji w obszarze na $< 2\%$ populacji krajowej (kategoria C). Stan zachowania zimowych siedlisk gatunku w obszarze jest dobry (kategoria B), a zaplanowane działania ochronne polegające na zabezpieczeniu najliczniejszych zimowisk gatunku (kraty o odpowiedniej konstrukcji, plany gospodarowania obiektami turystycznymi uwzględniające ochronę nietoperzy) spowodują zmniejszenie antropopresji w okresie obowiązywania planu. Populacja mopka w granicach obszaru nie jest izolowana i znajduje się w obrębie rozległego obszaru występowania (kategoria C). Biorąc pod uwagę parametry populacji i siedliska gatunku ocena ogólna wartości obszaru dla ochrony zimującej populacji mopka jest znacząca (kategoria C) w skali regionu. Populacja rozrodcza. Z powodu braku stwierdzeń kolonii letnich mopka *Barbastella barbastellus* w granicach obszaru liczebność jego rozrodczej populacji jest niemożliwa do oszacowania. Nasłuch detektorowe prowadzone w lipcu 2012 i maju 2013 wykazały obecność mopka w 3 na 12 powierzchni badawczych, głównie w pobliżu Kompleksu Osówka. W innych miejscach w okresie rozrodu nie został wykazany, jak również brak jest informacji o jego rozrodzie na podstawie inwentaryzacji przyrodniczej gmin. Na podstawie powyższych informacji, rozległości obszaru oraz potencjalnych siedlisk występowania gatunku określono populację rozrodczą mopka na tym obszarze jako populację znaczącą (kategoria C), których siedliska potencjalne są zachowane są w stopniu średnim (kategoria C) i nie jest ona izolowana (kategoria C). Ze względu na brak wystarczających badań terenowych oraz licznych potencjalnych siedlisk rozrodu tego gatunku ocenę ogólną dla populacji rozrodczej mopka przyjęto zachowawczo jako znaczącą (kategoria C). Należy przeprowadzić bardzo szczegółowe badania terenowe w celu weryfikacji powołania tej kategorii. 1321 Nocek orzęsiony (*Myotis emarginatus*): Zimująca populacja nocka orzęsionego nie przekracza najprawdopodobniej 10 os. Dane PTPP "pro Natura" z liczeń nietoperzy na zimowiskach wskazują na zimowanie pojedynczych osobników w różnych latach z maksymalną liczbą 3 osobników w 2012 roku w Kompleksie Osówka. Ze względu na niewielką liczbę obserwacji populacja została określona jako nieistotna (kategoria D). 1323 Nocek Bechsteina (*Myotis bechsteinii*): Ze względu na biologię gatunku i pojedyncze obserwacje zimujących osobników (maksymalna liczba 7 os. w sztolni w Podlesiu), brak obserwacji letnich oraz stosunkowo liczne siedliska potencjalnie dogodne do żerowania gatunku populację nocka Bechsteina oszacowano na 5-10 os. (kategoria C). Stan zachowania miejsc hibernacji nocka Bechsteina w ostoi został określony jako średni - kategoria C (wszystkie zimowe stanowiska w ostoi miały ocenę U1 – stan niezadowolający), na co miała wpływ zła kondycja zabezpieczeń przed niepokojeniem nietoperzy w okresie zimowania. Ponadto przy nadaniu kategorii C dla stanu zachowania uwzględniono także mało zróżnicowaną strukturą wiekową lasów, w których brakuje drzew dziuplastych o dużej średnicy pnia. Nocek Bechsteina jest wskazywany jako gatunek wybitnie osiadły, jednakże dogodne połączenia między kompleksami leśnymi komunikującymi obszar ostoi z otoczeniem można uznać, iż populacja jest nieizolowana (kategoria C). Ze względu na fakt braku migracji, jego populację rozrodczą oceniono na podstawie populacji zimującej jako znaczącą (izolacja - kategoria C). Stan zachowania siedlisk leśnych pozwala zakładać, mimo braku stwierdzeń podczas badań terenowych w okresie rozrodczym oraz ze względu na występowanie na zimowiskach, iż stan zachowania populacji rozrodczej powinien być średni (kategoria C). Populacja jest osiadła lecz ze względu na dogodne połączenia między kompleksami leśnymi nieizolowana (kategoria C). Ocena ogólna została określona jako znacząca (kategoria C) ze względu na liczną populację tego gatunku w południowo-zachodniej Polsce oraz ograniczenie występowania gatunku do kompleksów leśnych o zróżnicowanej strukturze wiekowej drzewostanu.

Ze względu na trudności terenowe w wykazaniu gatunku w okresie rozrodu wymagane jest uzupełnienie wiedzy poprzez bardzo szczegółowe badania terenowe. 1060 Czerwończyk nieparek (*Lycaena dispar*): podczas badań terenowych motyl ten został stwierdzony jedynie w okolicy Jugowa. Było to zaledwie kilka osobników, pomimo licznie występującej rośliny żywicielskiej larwy. Ze względu na liczną obecność czerwończyka nieparka na terenie całego kraju, uznano iż stwierdzona populacja obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich nie stanowi 0,5% populacji krajowej, dlatego populacja została oceniona na D – populacja nieistotna 6179 Modraszek nausitous (*Phengaris nausitous*) oraz 6177 modraszek telejus (*Phengaris telejus*): Ocena ogólna obydwu gatunków – C znacząca. Największe populacje modraszka nausitousa skupione są w okolicach Jugowa oraz Dzikowca. Lokalizacje z najmniejszą liczbą stwierdzonych okazów znajdują się na północy obszaru w okolicach miejscowości Glinno, Kamionki oraz Ludwikowice Kłodzkie. Modraszek telejus obecny był jedynie na stanowiskach w okolicach Jugowa oraz Dzikowca, na północnych terenach gatunku tego nie odnotowano. Na wszystkich lokalizacjach znajdują się stanowiska zarówno będące łąkami, użytkowanymi lub nie, jaki i stanowiska będące typowymi nieużytkami – najczęściej były to okolice drobnych cieków z obecną rośliną żywicielską motyli - krwiściągami lekarskim *Sanguisorba officinalis*. W skali całego obszaru liczba stanowisk jest jednak wysoka, a motyle występują na nich bardzo licznie. Na obszarach łąkowych oraz na nieużytkach motyle znajdują dobre warunki do rozwoju, na wielkość populacji korzystnie wpłynęłyby odpowiednie terminy koszeń. Obecność rośliny żywicielskiej larw na wszystkich stanowiskach jest zadowalająca. Zachowanie: ocena B dobre, w tym: Stopień zachowania gatunku jest zadowalający. Wymagane jest jedynie ograniczenie zarastania i stosowanie odpowiednich terminów koszenia na łąkach. Po przejściu na ekstensywne praktyki użytkowania łąk i pastwisk, istnieje bardzo duża szansa na znaczące zwiększenie się dogodnych miejsc do rozrodu obydwu gatunków. Izolacja: ocena C – populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania. Stanowiska motyli rozmieszczone są na całym obszarze od północy aż do południa. Miejsca ich występowania skorelowane są z obecnością cieków wodnych, co stanowi korytarze ekologiczne umożliwiające wymianę puli genowej pomiędzy poszczególnymi populacjami. W okolicy obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich udokumentowana jest obecność innych stanowisk z obecnymi obydwoma gatunkami, co oznacza że populacja nie jest izolowana i swobodnie może mieszać się z innymi. Inne ważne gatunki: Zanoxcica klinowata *Asplenium cuneifolium* – gatunek umieszczony w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin jako EN (endangered, zagrożony), podobnie jak występująca w obszarze zanoxcica ciemna *Asplenium adiantum-nigrum*. Zanoxcica klinowata jest ściśle związana z siedliskami serpentynitowymi, występujące w Polsce wyłącznie na Dolnym Śląsku w Sudetach i na ich Przedgórzu, w obszarze Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich jest związana z siedliskiem przyrodniczym 8220, razem z zanoxcicą serpentynitową *Asplenium adulterinum*. Ponadto w ostoi stwierdzono występowanie rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt: podrzeń żebrowiec *Blechnum spicant*, listera jajowata *Listera ovata* – występuje w obrębie siedliska 6520, na łąkach koło Przygórza, kukułka Fuchsa *Dactylorhiza fuchsii*, kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*, kukułka bzoza *Dactylorhiza sambucina*, kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*, goryczka krzyżowa *Gentiana cruciata*, goryczuszka orzęsiona *Gentianella ciliata*, mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora* wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum* – które są jednocześnie są gatunkami objętymi ochroną prawną i/lub znajdują się na Krajowej Czerwonej Liście Roślin lub Czerwonej liście roślin naczyniowych Dolnego Śląska (Kącki Z., Dajdok Z., Szczęśniak E., 2003), rzekotka drzewna *Hyla arborea*. W ostoi stwierdzono występowanie szeregu gatunków nietoperzy, poza gatunkami stanowiącymi przedmioty ochrony obszaru: nocek Natterera *Myotis nattereri*, nocek Brandta *Myotis brandtii*, nocek wąsatek *Myotis mystacinus*, nocek rudy *Myotis daubentonii*, mroczek posrebrzany *Vespertilio murinus*, mroczek pozłocisty *Eptesicus nillsoni*, mroczek późny *Eptesicus serotinus*, gacek brunatny *Plecotus auritus*, karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus*, karlik drobny *Pipistrellus pygmaeus*, karlik większy *Pipistrellus nathusii*, borowiec wielki *Nyctalus noctula*. Obszar Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich został wyznaczony przede wszystkim dla ochrony nietoperzy, gdyż stwierdzono tu wiele cennych obiektów stanowiących ich zimowe schronienia, znajdują się tu również obszary żerowiskowe dla populacji rozrodowej. Obecność wielu cennych i chronionych gatunków nietoperzy na tym obszarze świadczy o jego wysokiej randze i znaczącej roli jaką pełni dla ochrony tej grupy zwierząt.

4.3. Zagrożenia, presje i działania mające wpływ na obszar

Najważniejsze oddziaływania i działalność mające duży wpływ na obszar

Oddziaływania negatywne			
Poziom	Zagrożenia i presje [kod]	Zanieczyszczenie (opcjonalnie) [kod]	Wewnętrzne / zewnętrzne [i o b]
M	G02.10		i
L	G01.02		b
M	H07		i
L	B07		i
M	G05.07		b
M	A03.03		i
M	B02.04		i
L	K01.01		i
H	H06.01		i
L	A03.01		i
H	G05.04		b
L	F03.02.03		b
H	G01.04.03		b
L	K01.04		i
L	E03.01		i
M	G01.04.01		b
H	G01.04.02		b
M	K02		i
H	J02		i
M	H06.02		i
H	J03.01		b
M	J03		i
L	I01		i
M	C01.07		i
M	G05.01		i
L	A04.01		i

Oddziaływania pozytywne			
Poziom	Działania, zarządzanie [kod]	Zanieczyszczenie (opcjonalnie) [kod]	Wewnętrzne / zewnętrzne [i o b]
L	X	X	i

Poziom: H = wysoki, M = średni, L = niski.

Zanieczyszczenie: N = stosowanie azotu, P = stosowanie fosforu/fosforanów, A = stosowanie kwasów/zakwaszanie, T = toksyczne chemikalia nieorganiczne,

O = toksyczne chemikalia organiczne, X = zanieczyszczenia mieszane.

i = wewnętrzne, o = zewnętrzne, b = jednoczesne.

4.4. Własność (opcjonalnie)

Typ	[%]
Krajowa/federalna	0

Publiczna	Kraj	0
	związkowy/województwo	
	Lokalna/gminna	0
	Inna publiczna	0
Własność łączna lub współwłasność		0
Prywatna		0
Nieznana		100
Suma		100

4.5. Dokumentacja (opcjonalnie)

1. Ciechanowski M. et all., 2012, Nocek Bechsteina, Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000, Państwowy Monitoring Środowiska lata 2009 – 20112. Cieślak M., Śnigucki P., Wrocław 2007, „Krajowy Plan Zarządzania Gatunkiem Zanakcica serpentynowa (*Asplenium adulterinum*). Transition Facility 2004„Opracowanie planów renaturalizacji siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków na obszarach Natura2000 oraz planów zarządzania dla wybranych gatunków objętych Dyrektywą Ptasią i Dyrektywą Siedliskową”3. Dokumentacja Planu Zadań Ochronnych obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 w województwie dolnośląskim, ansee consulting, Wrocław 2012-2013.4. GIOŚ, 2009, Nocek duży, Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000, Państwowy Monitoring Środowiska lata 2006 – 20085. Gottfried I. et all, 2012, Mopek, Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000, Państwowy Monitoring Środowiska lata 2009 – 20116. Gottfried T., Szkudlarek R., Paszkiewicz R., Cieślak M. 2003. Chiropterofauna Gór Sowich. Nietoperze 4(1): 61-69.7. Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Nowa Ruda; Fulica - Jankowski Wojciech Wrocław 2005; mgr Rafał Szkudlarek, mgr Tomasz Gottfried, mgr Iwona Dudek8. Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Pieszyce; Fulica - Jankowski Wojciech Wrocław 2005; Nietoperze: mgr Rafał Szkudlarek, mgr Tomasz Gottfried dr inż. Andrzej Wuczyński9. Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Stoszowice; Kraków 2010 r.; KRAMEKO sp. z o.o.; mgr inż. Marcin Czerny10. Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Walim – Tom I; Fulica - Jankowski Wojciech Wrocław 2005; Nietoperze: mgr Rafał Szkudlarek, mgr Tomasz Gottfried, mgr Iwona Dudek. 11. Jermaczek A., Wołejko L., Chapiński P. 2012. Mokradła Sudetów Środkowych i ich ochrona. Wydawnictwo Klubu Przyrodników. Świebodzin.12. Malkiewicz A. i inni Przyroda Sudetów 2009 Tom 12 Nowe dane o rozmieszczeniu modraszaków z rodzaju *Phengaris* (=Maculinea) w dolnośląskiej części Sudetów i Przedgórze Sudeckiego13. Szkudlarek R. et all, 2012, Nocek orzęsiony, Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000, Państwowy Monitoring Środowiska lata 2009 – 201114. Szkudlarek R., Paszkiewicz R., Hebda G., Gottfried T., Cieślak M., Mika A., Ruszlewicz A. 2002. Atlas rozmieszczenia nietoperzy w południowo-zachodniej Polsce – stanowiska zimowe z lat 1982-2002. Nietoperze 3 (2): 197-235. 15. Świerkosz K. (red.). 2006. Opracowanie rozmieszczenia siedlisk przyrodniczych Natura 2000 w 44 proponowanych Specjalnych Obszarach Ochrony na terenie województwa dolnośląskiego- raport zbiorczy16. Świerkosz K., Szczęśniak E. 2011 Ocena występowania w Polsce siedliska przyrodniczego 6190 siedliska przyrodniczego 6190 - murawy naskalne z kostrzewą bladą (*Asplenio septentrionalis*-*Festucion pallentis*) na podłożach bezwapiennych, w celu uzupełnienia sieci Natura 2000.17. Zając K., Matraj M., Ogródowczyk A., Zalesna A., Gottfried T. 2010. Plan Ochrony Parku Krajobrazowego Gór Sowich. Pp. 1-109. Operat ochrony zwierząt. Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska, Warszawa.18. Żołnierz L. 2012 r. Zanakcica serpentynowa *Asplenium adulterinum* (4066). Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000. aktualizacja 2012-04-18.

5. STATUS OCHRONY OBSZARU (OPCJONALNIE)

5.1. Istniejące formy ochrony na poziomie krajowym i regionalnym:

[Powrót](#)

Kod	Pokrycie [%]	Kod	Pokrycie [%]	Kod	Pokrycie [%]
PL03	38.34	PL02	0.23	PL04	37.91

5.2. Powiązanie opisanego obszaru z innymi formami ochrony:

na poziomie krajowym lub regionalnym:

Kod rodzaju	Nazwa terenu	Rodzaj	Pokrycie [%]
PL03	Park Krajobrazowy Gór Sowich	*	38.34
PL02	Góra Choina	*	0.09
PL04	Góry Bardzkie i Sowie	*	37.91
PL02	Bukowa Kalenica w Górach Sowich	+	0.14

5.3. Forma ochrony

Teren ostoi w środkowej części pokrywa się z Parkiem Krajobrazowym Gór Sowich. Znajduje się tu również rezerwat przyrody Bukowa Kalenica oraz rezerwat przyrody Góra Choina. Północna i południowa część ostoi pokrywa się z Obszarem Chronionego Krajobrazu Góry Bardzkie i Sowie. Od południa graniczy z obszarem mającym znaczenie dla Wspólnoty Góry Bardzkie, na północnym zachodzie z obszarem specjalnej ochrony ptaków Sudety Wałbrzysko-Kamiennogórskie, obszarem mającym znaczenie dla Wspólnoty Góry Kamienne i Parkiem Krajobrazowym Sudetów Wałbrzyskich. Od strony wschodniej do ostoi przylega obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Kamionki. Na północnym – wschodzie, w odległości około 1,7 km, znajduje się niewielki obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Modraszki koło Opczki. Dzięki układowi kompleksów leśnych oraz szpalerów i zadrzewień występuje połączenie między omawianą ostoją i ostojami sąsiednimi – Góry Bardzkie i Góry Kamienne populacje nocka dużego, mopka i nocka Bechsteina występujące w tych obszarach są nieizolowane. Zapewnia to spójność sieci Natura 2000.

6. ZARZĄDZANIE OBSZAREM

6.1. Organ lub organy odpowiedzialne za zarządzanie obszarem:

[Powrót](#)

Organizacja:	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu
Adres:	Polska Al. Jana Matejki 6 50-333 Wrocław
Adres e-mail:	sekretariat@rdos.wroclaw.pl

6.2. Plan(-y) zarządzania:

Aktualny plan zarządzania istnieje:

☒	Tak	Nazwa: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 23 września 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 Link: https://edzienniki.duw.pl/legalact/2014/3941/
		Nazwa: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16

lutego 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071

Link: <https://edzienniki.duw.pl/legalact/2017/802/>

Nie, ale jest w przygotowaniu

Nie

7. MAPA OBSZARU

[Powrót](#)

Nr ID INSPIRE:

PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH020071

Mapa załączona jako plik PDF w formacie elektronicznym (opcjonalnie)

Tak Nie

Odniesienie lub odniesienia do oryginalnej mapy wykorzystanej przy digitalizacji granic elektronicznych (opcjonalnie)